

ECONOMIA

INTRODUCCIÓ

La diversitat de situacions i problemes econòmics que ha d'afrontar qualsevol persona al llarg de la seva vida ha esdevingut, en les societats occidentals, cada vegada més complexa. L'individu ha de prendre multitud de decisions en l'exercici de diversos rols com a consumidor, treballador, empresari, inversor o estalviador, i moltes d'aquestes decisions són d'una gran transcendència per a la seva vida personal i familiar.

A més d'aquesta dimensió personal, els problemes econòmics tenen també una clara dimensió social. La inflació, l'atur o el dèficit públic són temes de debat en la societat actual i objecte de propostes per part dels diferents grups socials i polítics. Aquestes propostes, en una societat democràticament avançada, demanen dels ciutadans una valoració raonada i sovint un posicionament davant de les diferents alternatives.

Les consideracions anteriors justifiquen la necessitat d'una formació econòmica bàsica per a tothom. Una formació que ajudi a fer front, amb coneixement i responsabilitat, a la gran diversitat de situacions que afecten la vida de les persones com a éssers individuals i com a membres d'una col·lectivitat.

Però a més de les raons esmentades, raons de caràcter propedèutic justifiquen també la presència d'aquesta matèria al Batxillerat. L'estudi de l'Economia contribueix a preparar i a orientar per a un ampli ventall d'estudis superiors, estudis que constitueixen un dels grups amb més demanda dins dels conjunt dels estudis superiors.

Una de les primeres qüestions que es plantegen, a l'hora de definir el currículum d'Economia, és la de quina és l'economia que s'ha d'ensenyar. És a dir, quina selecció de continguts ha de constituir el cos d'aquesta matèria i quins són els objectius que hauria d'assolir l'alumnat en acabar l'etapa.

L'enfocament adoptat té per finalitat la consecució de dos objectius bàsics: proporcionar una visió global del funcionament del sistema econòmic, i iniciar l'alumnat en el raonament econòmic.

Per poder assolir aquests dos objectius és fonamental que l'alumnat disposi d'un marc conceptual per interpretar la realitat. Un marc conceptual que no ha de ser necessàriament exhaustiu, però sí ric pel que fa a les relacions que és capaç d'establir entre els seus elements. Però també és fonamental que sigui capaç d'aplicar aquest conjunt de conceptes a l'anàlisi de problemes econòmics concrets. Per tant, cal iniciar l'alumnat en la utilització d'una certa capacitat de raonament econòmic; és a dir, en aquell tipus de raonament expert que utilitzen els economistes: anàlisi de dades, anàlisi d'oferta-demanda.

El currículum proposat pretén defugir, així, dos enfocaments contraposats, però igualment estèrils. D'una banda, un enfocament purament acadèmic i formalista, que proporciona una gran quantitat de conceptes, però amb una dèbil capacitat explicativa dels problemes reals. De l'altra, un enfocament merament descriptiu dels fets econòmics, que proporciona una gran quantitat d'informació, però que perd validesa ràpidament, amb un escàs poder explicatiu de les causes dels problemes econòmics.

Els continguts conceptuals seleccionats es poden agrupar en els grans àmbits de la ciència econòmica. El primer, és l'estudi del funcionament del mercat. L'anàlisi del mercat és un aspecte clau dins de l'anàlisi econòmica, i la majoria dels conceptes que inclou són bàsics per a l'estudi d'altres continguts. Aquest estudi del mercat s'ha de centrar en aquells aspectes amb més poder explicatiu, i més propers a la realitat, i no tant en els aspectes més formals o

acadèmics. Així, es prioritzen temes com la interrelació entre mercats, l'assignació de recursos o les polítiques de regulació, per sobre de temes com la teoria de la demanda, la utilitat o les corbes d'indiferència.

El segon és l'estudi del funcionament de l'economia nacional. Aquest apartat inclou l'estudi dels principals indicadors de l'activitat econòmica, els components de l'oferta i la demanda agregades i el paper de la política monetària o fiscal per regular el cicle econòmic.

I el tercer fa referència als aspectes internacionals i al creixement econòmic. En un món com l'actual, amb un alt nivell d'integració econòmica, l'estudi de la realitat més propera, l'economia de Catalunya o d'Espanya, no es pot entendre sense l'estudi simultani de les relacions que s'estableixen amb els altres països, siguin propers (UE o OCDE), o més allunyats (Tercer Món, Europa de l'Est). Simultàniament, una adequada comprensió dels problemes econòmics no es pot limitar a una visió estàtica de la realitat, sinó que ha de fer referència als aspectes relacionats amb el creixement econòmic i ha de proporcionar una visió de la realitat més a llarg termini.

Pel que fa als procediments, n'hi ha de caràcter general, relacionats amb la comunicació i expressió: la lectura i el comentari de textos, bàsicament premsa, elaboració de textos propis, síntesi d'informació, i procediments relacionats amb el tractament, anàlisi i representació gràfica de dades. L'aplicació d'aquests procediments a l'estudi dels temes econòmics ha de servir no sols com a mitjà de coneixement econòmic, sinó també per consolidar i aprofundir en el seu propi domini.

També s'inclouen procediments de caràcter específic, relacionats amb el raonament econòmic. Per raonament econòmic entenem aquell conjunt d'habilitats i procediments caracteritzats per l'aplicació dels principis i conceptes econòmics a l'anàlisi de casos i problemes reals. Aquesta capacitat de raonament requereix un coneixement real, significatiu, dels conceptes, però sobretot una capacitat per relacionar-los entre si i per seleccionar-ne aquells més adients en cada cas. Però, al mateix temps, requereix el domini d'habilitats i procediments de caràcter general esmentats anteriorment, com l'anàlisi de dades, la lectura comprensiva, o l'elaboració de textos propis.

Tots els problemes econòmics tenen una important vessant social davant de la qual existeixen diferents punts de vista, amb fonaments ètics, filosòfics i polítics propis, que cal que l'alumnat conegui i sobre els quals ha de construir el seu propi criteri. Per això, un adequat tractament dels valors, normes i actituds que es proposen en el currículum (relativisme, entorn econòmic i social, i mètode de treball) és fonamental perquè la matèria d'Economia serveixi, tant a la formació professional o universitària posterior, com també per formar persones capaces d'afrontar, amb coneixement i responsabilitat, els problemes econòmics i socials de la vida adulta.

OBJECTIUS GENERALS

L'alumnat, en acabar la matèria, ha de ser capaç de:

1. Mostrar opinió sobre fets econòmics o socials d'actualitat, tot argumentant els punts de vista propis a partir de conceptes i principis econòmics elementals.
2. Entendre el funcionament del sistema d'economia de mercat, essent conscient dels seus avantatges i inconvenients, i de les interrelacions entre el sistema econòmic i els fenòmens socials.

3. Reconèixer la interdependència de les diferents variables que mesuren l'activitat econòmica, tant en l'àmbit nacional com internacional, i explicar com les variacions d'unes afecten les altres.
4. Utilitzar tècniques elementals de tractament i representació de dades sobre l'economia de Catalunya, d'Espanya, d'Europa o d'altres països del món, per tal d'analitzar l'estructura i l'evolució d'aquestes economies, així com les relacions que estableixen entre si.
5. Mostrar una actitud crítica i solidària en la valoració de determinades mesures de política econòmica, essent conscient com les decisions impliquen l'elecció entre objectius en part contradictoris, com són reflex d'interessos econòmics i polítics diversos i com imposen costos i beneficis als diferents sectors de la població.
6. Analitzar i valorar críticament les repercussions de l'activitat econòmica sobre el medi ambient i la qualitat de vida de les persones, així com sobre el diferent grau de desenvolupament entre regions o països.

CONTINGUTS

Fets, conceptes i sistemes conceptuals

1. El sistema econòmic.
 - 1.1. El problema econòmic.
 - 1.2. L'activitat econòmica.
 - 1.3. L'estructura productiva.
 - 1.4. L'empresa.
2. El mercat.
 - 2.1. Oferta i demanda. Elasticitat.
 - 2.2. Competència perfecta.
 - 2.3. Competència imperfecta, béns públics, externalitats i desigualtats.
 - 2.4. Assignació de recursos i regulació del mercat.
3. Mesura de l'activitat econòmica.
 - 3.1. Indicadors econòmics. Comptabilitat nacional.
 - 3.2. Distribució de la renda.
 - 3.3. El caràcter cíclic de l'activitat econòmica.
4. Macroeconomia.
 - 4.1. La demanda agregada.
 - 4.2. L'oferta agregada.
5. Diner i sistema financer.
 - 5.1. La demanda i l'oferta de diner.
 - 5.2. Política monetària.
 - 5.3. La inflació: causes i efectes.
6. Economia i sector públic.
 - 6.1. El Pressupost: instrument de la política econòmica.
 - 6.2. El dèficit públic.
 - 6.3. Polítiques sectorials: habitatge, medi ambient, sanitat, educació.
7. Economia internacional.

- 7.1. Avantatges i desavantatges del comerç: lliure canvi “versus” proteccionisme.
- 7.2. Els fluxos entre l’economia nacional i la resta del món: balança de pagaments.
- 7.3. El tipus de canvi.
- 7.4. La internacionalització de l’economia.

8. Creixement i desenvolupament econòmic.
 - 8.1. Els límits del creixement.
 - 8.2. Desenvolupament i subdesenvolupament.

Procediments

1. Anàlisi de casos.
 - 1.1. Identificació del cas o situació i dels seus elements.
 - 1.2. Selecció dels conceptes i principis econòmics més adients.
 - 1.3. Aplicació de la teoria en l’estudi del cas.
 - 1.4. Conclusions o decisions a prendre.
2. Anàlisi de dades.
 - 2.1. Recerca i selecció d’informació procedent de fonts diverses (anuaris, premsa, bases de dades).
 - 2.2. Tractament i representació gràfica de dades mitjançant la utilització de calculadores o programari estàndard (fulls de càlcul i bases de dades).
 - 2.3. Interpretació i anàlisi de les relacions entre dues variables o més.
3. Anàlisi gràfica de l’oferta i la demanda.
4. Comunicació i expressió.
 - 4.1. Lectura comprensiva de textos econòmics.
 - 4.2. Síntesi d’informació.
 - 4.3. Elaboració de textos propis.
 - 4.4. Exposicions orals amb suport de mitjans tecnològics de presentació i debats.

Valors, normes i actituds

1. Relativisme.
 - 1.1. Valoració de l’Economia com a ciència social amb els seus mètodes d’anàlisi propis.
 - 1.2. Consciència de les possibilitats i limitacions de la política econòmica per modificar el comportament del sistema econòmic.
 - 1.3. Actitud crítica raonada davant de les diferents opcions de política econòmica.
 - 1.4. Prevenció en la interpretació de les dades estadístiques sobre els diferents indicadors econòmics.
2. Entorn econòmic i social.
 - 2.1. Interès i curiositat per conèixer i analitzar amb sentit crític i solidari els problemes econòmics actuals.
 - 2.2. Valoració dels efectes de l’actual model de creixement econòmic sobre la conservació del medi ambient i la qualitat de vida.
 - 2.3. Interès per conèixer societats amb estructures socioeconòmiques diferents de la nostra.
 - 2.4. Interès per formar-se una opinió davant de les diferents alternatives als problemes econòmics del món actual.

2.5. Actitud participativa i responsable davant dels problemes econòmics i socials.

3. Mètode de treball.

3.1. Hàbit en l'ús de diferents fonts d'informació econòmica com a base per a l'anàlisi de la realitat.

3.2. Hàbit de lectura raonada i crítica de la informació econòmica.

3.3. Planificació del propi treball.

3.4. Valoració del propi procés d'aprenentatge.

3.5. Valoració del treball en equip.

3.6. Iniciativa i autonomia en el treball personal.

OBJECTIUS TERMINALS

1. Aplicar els conceptes de cost (individual o social) i cost d'oportunitat en l'estudi de casos senzills que afectin interessos individuals o col·lectius, tot essent conscient dels judicis de valor implícits que sovint impregnen qualsevol decisió.
2. Diferenciar el sistema d'economia de mercat d'altres sistemes econòmics.
3. Entendre el preu com a indicador de l'escassetat relativa dels béns i serveis i la seva relació amb l'assignació dels recursos productius que realitza el sistema d'economia de mercat.
4. Utilitzar l'anàlisi gràfica en l'estudi del comportament del mercat, tenint en compte els factors que afecten l'oferta i la demanda i el valor de les elasticitats respectives.
5. Descriure situacions senzilles en les quals l'assignació de recursos realitzada pel mercat no és desitjable (manca de competència, externalitats, desigualtats) i valorar els instruments amb què compta el sector públic per modificar-la.
6. Identificar els factors que afavoreixen l'aparició d'economies de producció a gran escala (o de deseconomies), relacionar aquests factors amb la dimensió de les empreses de diferents indústries (de la comarca, país, UE), les tendències a la internacionalització de les grans empreses i els processos d'integració econòmica.
7. Analitzar el mercat del treball de l'entorn, identificar els diferents tipus d'atur (friccional, estacional, cíclic i estructural) i conèixer els efectes del progrés tecnològic i la mobilitat del capital en l'àmbit internacional sobre el nivell d'ocupació.
8. Utilitzar les eines elementals de càlcul (raons, proporcions, taxes de creixement, índex base 100) per comparar, en l'espai i en el temps, dues magnituds o més, el pes d'una magnitud dins d'un agregat més ampli o la seva variació dins d'una sèrie temporal. Utilitzar el programari informàtic (fulls de càlcul i bases de dades) com a instrument per al tractament i presentació de la informació econòmica.
9. Ser conscient de la necessitat d'homogenitzar les unitats de mesura, tot utilitzant les tècniques necessàries per passar de valors monetaris a valors reals i de valors globals a valors per càpita.
10. Identificar, a partir de dades històriques sobre l'economia catalana, espanyola o mundial, la tendència de creixement a llarg termini, així com les fluctuacions cícliques a curt termini.
11. Reconèixer el significat dels principals indicadors de l'activitat econòmica i valorar la necessitat de disposar d'informació estadística àmplia i de qualitat com a suport a la presa de decisions.
12. Analitzar la composició de la producció, la renda i la despesa, a partir de les dades de fonts documentals de diferent procedència, tot realitzant comparacions d'aquestes dades en l'espai (regions o països) i en el temps.

13. Reconèixer les limitacions de la Comptabilitat nacional per mesurar l'activitat econòmica i el benestar d'una societat.
14. Mostrar opinió sobre la distribució de la renda (personal i geogràfica) a partir de dades o d'indicadors del seu grau de concentració.
15. Identificar les principals macromagnituds que componen l'oferta i la demanda agregades, i interpretar, a partir d'exemples concrets, com el canvi d'un d'aquests components afecta els altres.
16. Descriure les funcions que realitza el sistema bancari en l'economia, i també les de l'autoritat monetària.
17. Explicar com una variació en l'oferta o la demanda de diner influeix en el tipus d'interès de mercat i com això afecta l'economia real.
18. Identificar les causes de la inflació, a partir de l'anàlisi d'exemples concrets, i valorar-ne els efectes sobre els diferents grups socials.
19. Valorar el Pressupost de l'Estat com a instrument de política econòmica i social, distingir els capítols principals dels ingressos i les despeses públiques, i reconèixer les causes i conseqüències del dèficit públic.
20. Analitzar, a partir de dades relatives als fluxos comercials i financers internacionals, l'estructura i l'evolució del comerç mundial, mostrant opinió sobre les causes i conseqüències de la creixent interdependència i de les desigualtats d'intercanvis Nord-Sud.
21. Reconèixer els arguments que fonamenten les posicions favorables al lliure comerç o al proteccionisme, tot relacionant-los amb els processos d'integració econòmica (per exemple, Unió Europea) i les seves conseqüències.
22. Relacionar els cobraments i pagaments internacionals amb les diferents seccions que componen la balança de pagaments, amb l'oferta i demanda de divises i la determinació del tipus de canvi.
23. Descriure les possibles causes i conseqüències d'una variació en el tipus de canvi i conèixer els objectius de la política de control de tipus de canvi.
24. Ser conscient de la repercussió de l'activitat econòmica del creixement econòmic en el medi (recursos naturals, residus) i valorar, a partir de casos concrets, mesures de política econòmica mediambiental tot analitzant els seus efectes a curt i llarg termini.
25. Descriure els elements que condicionen el subdesenvolupament i les diferents estratègies utilitzades per sortir-ne.